

OPENDOEK

MAGAZINE

voor mensen met passie voor theater

ONHEIL!

**HEKSERIJ EN
HOCUS-POCUS**

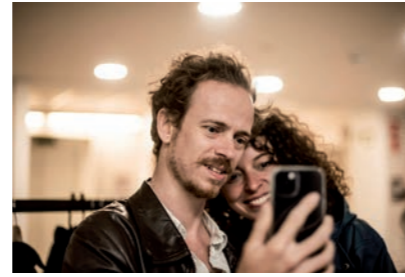
**STERVEN OP
DE SCENE**

**TRUE CRIME OP
DE PLANKEN**

INHOUD

3	Edito
8	Column
20	De Souffleurs
23	Pleidooi
29	Repertoire
31	Cast & Crew
<hr/>	
4	De Muze <i>FC Bergman: eigenzinnig theater met een mysterieus kantje</i>
9	Open de poort naar een andere wereld <i>Reportage: de wondere wereld van LARPing</i>
12	Wist je dat? <i>Hekserij en hocus-pocus</i>
14	Hoe creëer je een onheilspellende sfeer op scène? <i>Trillen van spanning..</i>
16	Sterven op scène <i>Hoe doe je dat goed?</i>
18	Splitscreen <i>Anke Verschueren</i>
21	Waargebeurde misdaad op de planken <i>True crime of ramptoerisme?</i>
24	De mentale ruimte van het spel <i>Geert Six steekt de spelers een hart onder de riem</i>
26	Figureren is ook acteren <i>Geheimzinnige personages in de achtergrond</i>
28	Dialogoog

4

9

14

21

**OPEN
DOEK**
PASSIE VOOR
THEATER

COLOFON:

Redactieadres: OPENDOEK – Italiëlei 6, 2000 Antwerpen
Tel. 03 222 40 90 – redactie@opendoek.be – www.opendoek.be
Directeur OPENDOEK: Joke Quaghebeur
Eindredactie en coördinatie:
Midas Lemenu & Stefaan Deleek
Hoofdredactie: Mathieu Lonbois
Verantwoordelijke uitgever: Joke Quaghebeur
p/a OPENDOEK, Italiëlei 6, 2000 Antwerpen
Ontwerp: un'dercast – Layout: Sophie Loomans
Coverfoto: 'Kattenmoeras' – Kunst en Geest Westerlo © Johan Wynants
Druk: Bema Graphics
Periodiciteit: verschijnt 4x per jaar – Oplage: 12.000 ex.
ISSN NR 1377/9478 – Volgend nummer: december 2023

Met steun van:

EDITO

HIER KLOPT IETS NIET

Lieve lezer

Beeld het je in. Je loopt een lege kamer binnen en toch voel je in elke vezel van je lijf dat er iemand anders aanwezig is. Je kijkt in de spiegel en je zou zweren dat je iets vanuit je ooghoek ziet bewegen, maar als je naast je kijkt, valt er niets te zien. Of nog: je bladert door fotoalbums van toen je grootouders jong waren, en plots herken je jezelf op de achtergrond van een verkleurde foto. Twee druppels water, al was je toen helemaal nog niet geboren.

Soms weet je het gewoon meteen: hier klopt iets niet. Dat gevoel is moeilijk in één woord te gieten. Noem het onheilspellend, *uncanny*, mysterieus, onbehaaglijk, *creepy*, duister, geheimzinnig. Het Duitse *unheimlich* slaagt er voor mij het allerbeste in om dat sentiment te vatten. Herkenbaar en toch anders. Als een schaduwwereld die even naar het licht komt, maar even snel als ze verschenen is, alweer verdwijnt.

Spooky is het zeker, maar tijdens die unheimliche momenten voel je gewoon dat je leeft. En als theater erin slaagt om dat onbehagen bij mij op te wekken, dan vergeet ik die voorstelling nooit meer. Het kan een tekst zijn die je ergste nachtmerries tot leven brengt, maar een tekst is nooit compleet zonder de juiste sfeer of scenografie. Lichtontwerper Andres D'haeseleer en geluidskunstenaar Elias Vandenbroucke weten dat als de beste en vertellen erover in dit magazine.

Ook Marie Vinck en Stef Aerts weten maar al te goed wat unheimlich is. Met hun gezelschap FC Bergman sleepten ze voor hun mysterieuze voorstellingen begin dit jaar nog een Zilveren Leeuw in de wacht op het Theaterfestival van Venetië. Ze vertellen in dit magazine onder andere over 'The Sheep Song', waarmee ze opnieuw op tournee gaan. Dat stuk blijft gegarandeerd nazinderen, want de hoofdrol is weggelegd voor een schaapmens (of is het nu een mens-schaap?). In elk geval: unheimlicher dan dat wordt het toch niet?

En dan zijn er nog mensen die hun angsten recht in de ogen kijken door in de huid te kruipen van monsterlijke wezens. Live Action Role-Playing, of LARPing, heet dat dan. Redacteur Britta trok haar stoute schoenen aan en ging op reportage naar Elftopia en Geeky Sunday om het fenomeen te onderzoeken. Maar naast orks en elfen zijn er nog andere wezens die de pagina's van dit magazine bevolken: je leert ook kennismaken met heksen van vroeger en nu, van de Nieuwpoortse Jeanne Panne tot Elphalba en Glinda. Inspiratie genoeg voor je Halloween-feestje?

Geestige groet en veel leesplezier!

MATHIEU LONBOIS

Hoofdredacteur OPENDOEK-magazine

Mathieu Lonbois © Bavo Nys

Marie Vinck & Stef Aerts © Femke Den Hollander

DE MUZE

FC BERGMAN: EIGENZINNIG THEATER MET EEN MYSTERIEUS KANTJE

ANDRIES HAESEVOETS

In De Muze komen opmerkelijke theatermakers aan het woord die gezelschappen kunnen inspireren. In deze editie is het de beurt aan theaterkoppel Marie Vinck en Stef Aerts, twee van de vier kernleden van het toonaangevende Antwerpse theatergezelschap FC Bergman. Al vanaf het prille begin wisten deze getalenteerde kunstenaars een eigen mysterieuze, onbehaaglijke theatertaal te ontwikkelen en blijven ze hun publiek keer op keer verrassen met straffe (locatie)voorstellingen.

Het Antwerps theatercollectief FC Bergman werd in 2008 opgericht door acteurs Stef Aerts, Joé Agemans, Thomas Verstraeten, Marie Vinck, Bart Hollanders en Matteo Simoni. Ondertussen zijn Bart en Matteo teruggetreden als kernleden en werken ze op losse basis mee met FC Bergman. Sinds mei 2022 is FC Bergman ook co-artistiek directeur van Toneelhuis.

We treffen jullie op Theater Aan Zee (TAZ). De plek van de grote doorbraak van FC Bergman met de Jonge Theaterprijs in 2009 voor 'De Thuiskomst'. Hoe voelt het om hier te zijn?

Stef Aerts: "We hebben hier dertien jaar geleden voor het laatst gespeeld met 'Het Verjaardagsfeest'. Dat is toch al wel lang geleden, maar we zijn fervente bezoekers van het festival en komen altijd met veel plezier naar TAZ. Het voelt heel goed dat we hier na al die tijd een van onze recente producties 'The Sheep Song' mogen spelen."

Jullie hebben onlangs de prestigieuze Zilveren Leeuw voor Theater gewonnen tijdens de Biënnale van Venetië. Wat betekent die internationale erkenning voor jullie?

Marie Vinck: "Dat voelt heel bijzonder natuurlijk. Het is echt een eer dat we met FC Bergman zo'n mooie erkenning kregen."

Stef: "We waren sowieso al heel blij en vereerd dat we tijdens de Biënnale van Venetië de voorstelling 'Het land Nod' mochten spelen. Dat was voor ons best spannend, omdat we die productie al even niet meer hadden gespeeld. En dan kregen we ook nog eens te horen dat we die Zilveren Leeuw hadden gewonnen. Te gek voor woorden. Een ongelofelijke surplus."

De eenzame mens

Al meteen van bij de start van FC Bergman vallen jullie in de theaterwereld op door jullie eigenzinnige theatertaal. Hoe zouden jullie die omschrijven?

Marie: "We proberen onszelf voortdurend opnieuw uit te vinden. Maar los daarvan stellen we bij iedere productie vast dat we altijd min of meer hetzelfde verhaal vertellen. Dat is toch wel bijzonder, denk ik. Dan heb ik het over mensen die vat proberen te krijgen op het bestaan en op de wereld. Meestal op een te dwangmatige en te krampachtige manier, waardoor ze juist verloren lopen en er geen vat meer op krijgen."

Stef: "Onze allereerste productie was ook al meteen heel groots qua opzet en vorm. We hadden toen zelfs nog geen budget om producties te maken. Maar ik denk dat het gewoon de taal is die wij van bij het begin met elkaar delen. Dat is niet gegroeid door de jaren heen, maar het was al onomstotelijk aanwezig vanaf het begin."

Vanwaar die terugkerende fascinatie voor de spartelende, eenzame mens en die unheimliche, mystieke sfeer errond?

Stef: "Ik vrees omdat wijzelf die spartelende mens zijn. We proberen, net zoals vele andere theatermakers, om iets over de wereld rondom ons te vertellen. Vanuit onze eigen blik en gezien door onze eigen ogen."

Marie: "Die mysterieuze, unheimliche sfeer is voor ons nooit een doel op zich. We stellen tijdens het maakproces en tijdens het spelen vast dat die geheimzinnige sfeer telkens opnieuw aanwezig is."

Marie Vinck & Stef Aerts © Femke Den Hollander

Stef: "Maar 'De Thuiskomst' of 'JR' vind ik geen mysterieuze voorstellingen. Dus ik denk niet dat we echt altijd met dat unheimliche in aanraking komen. Maar voor 'The Sheep Song' geldt dat zeker en vast wel."

Van grootse locaties tot de klassieke theaterzaal

Jullie werken meestal op locatie: van de haven van Antwerpen tot een gigantische loods in Schelle. Vanwaar die drang om telkens weer voor zo'n groteske locatie te kiezen?

Stef: "Dat hangt uiteraard sterk af van de voorstelling die we op dat moment maken. De Handelsbeurs in Antwerpen stond bijvoorbeeld al jarenlang op onze verlanglijst en bleek dan opeens perfect te passen bij de voorstelling die we toen aan het maken waren. Soms wordt een locatie ook voorgesteld door een producent of een festival. Op andere momenten heb je zelf iets gemaakt en ga je op zoek naar een bijpassende locatie. 'De Thuiskomst' maakten we bijvoorbeeld in een vervallen hangar. Maar we moeten ook vaak op zoek gaan naar een alternatief voor een locatie die we in gedachten hadden of waar we al eerder speelden. Of als er geen waardig alternatief te vinden is, gaan we op zoek naar iets dat enorm in contrast staat met waar we oorspronkelijk naar op zoek waren. Zo speelden we 'De Thuiskomst' in Leuven bijvoorbeeld in een spiksplinternieuwe, hagelwitte museumruimte. En dat gaf die voorstelling dan weer een totaal andere betekenis."

Met jullie recente productie 'The Sheep Song' trekken jullie opnieuw de klassieke theaterzaal in. Vanwaar die keuze?

Stef: "Dat was een bewuste keuze, omdat we de afgelopen vijftien jaar zowel op scenografisch vlak als op vlak van locaties enorm hard de grenzen hadden opgezocht. Eerst buiten de schouwburg, maar nadien ook binnen de schouwburg, waarbij we voor de productie 'Van den vos' het podium ombouwden tot een zwembad, of waarbij we een bos hebben neergezet op het podium voor '300 el x 50 el x 30 el'. We hadden daar zowat de limieten mee bereikt en we vroegen ons af of we ook een productie konden maken in een klassieke theaterzaal, met al haar beperkingen."

"Die unheimliche sfeer is voor ons nooit een doel op zich, maar ze zit blijkbaar in onze genen."

MARIE VINCK

Marie: "Een gewone theaterzaal is anoniem en vertelt geen verhaal op zich. Daar moet je het echt doen met je eigen tekens."

Stef: "Dat was een van de uitgangspunten en uitdagingen voor het bedenken van de scenografie van 'The Sheep Song': gewoon puur met het conventionele podium en de zaal aan de slag gaan."

Wat willen jullie met 'The Sheep Song' vertellen?

Stef: "Voor 'The Sheep Song' zijn we vertrokken vanuit een geschrapte scène uit 'Het land Nod'. Die voorstelling duurde oorspronkelijk drie uur, maar de nacht voor de première hebben we daar uiteindelijk nog meer dan de helft uit geschrapd. Er was één scène die we allemaal heel mooi vonden, maar die te krachtig was voor de plek die we hadden voorzien in die voorstelling. Het stond daar niet op zijn plaats. In die scène liep een lammetje al trippelend het Museum voor Schone Kunsten binnen, dat we hadden nagebouwd. Vanuit dat beeld is 'The Sheep Song' dan een aantal jaren later ontstaan."

Schapen en vossen

'The Sheep Song' is niet jullie eerste voorstelling die inspiratie vindt in dierenfabels. Dat deden jullie ook met 'Van den vos'. Die grens tussen mens en dier komt wel vaker naar voren in jullie werk. Wat spreekt jullie daar zo in aan?

Stef: "In theater, en bij uitbreiding in de kunsten, ben je altijd op zoek naar een vertaalslag om je verhaal te vertellen met een soort filter of een bepaalde expressievorm, zodat je het niet rechtstreeks over jezelf hoeft te hebben. En het is fantastisch dat je het over de mens kan hebben via een dier. Anders gaat het misschien iets te direct of te ongefilterd over het menszijn of de *condition humaine*."

Jullie meest recente werk is de filmische expo 'Ne Mobliez Mie' in het Kasteel van Gaasbeek. Een reeks van acht kortfilms over een excentrieke kasteeldame, geïnspireerd op foto's van markiezin Arconati Visconti. Wat fascineerde jullie zo aan die foto's?

Stef: "We gingen daarmee aan de slag op vraag van het Kasteel van Gaasbeek zelf. Ze vroegen ons iets te maken voor en in het kasteel. Verder kregen we volledig carte blanche. We dompelden ons dan helemaal onder in de historie van het Kasteel van Gaasbeek en lieten ons door al dat rijke materiaal en die foto's inspireren tot een verhaal van, opnieuw, transformatie. In die zin raakt het toch ook weer aan de thematiek van 'The Sheep Song', hoewel het vormelijk een totaal ander project is."

Het is blijkbaar nogal griezelig.

Marie: "Blijkbaar wel. Dat was nochtans niet het gewenste effect dat we wilden creëren. We kregen al heel wat reacties waarbij de bezoekers vonden dat het allemaal nogal donker, duister en zelfs eng was."

Stef: "Dat geldt ook voor de 'The Sheep Song'. Het was helemaal niet de bedoeling om er een donker verhaal van te maken. Maar ook hier kregen we al meteen te horen: "Wow, dat was wel een stevige brok". En bij 'Ne Mobliez Mie' is dat hetzelfde verhaal. Dus ja, dat zit waarschijnlijk een beetje in onze genen."

"Het is fantastisch dat je het over de mens kan hebben via een dier."

STEF AERTS

Marie: "Maar als onze voorstelling binnenkomt, op welke manier dan ook, dan is dat altijd een ongelooflijk mooi compliment. We willen ons publiek in de eerste plaats raken."

Hebben jullie tips voor gezelschappen in de vrije tijd die graag op locatie werken en zo'n mystieke sfeer willen creëren?

Marie: "Op locatie spelen is meestal duurder en het is ook vermoeiender dan in een gewone theaterzaal."

Stef: "Voorzie voldoende tijd om je locatie goed te leren kennen en je er door te laten inspireren. Houd ook altijd rekening met de slechtst mogelijke omstandigheden. Als je bijvoorbeeld denkt dat het weleens koud kan worden, reken er dan maar op dat het echt ijskoud wordt. Probeer tot slot ook zo veel mogelijk te werken met alles wat die locatie te bieden heeft en ga zeker niet te veel inpakken met externe elementen. Laat de locatie echt in ere voor wat ze is en probeer er geen nieuw decor in te maken."

Na de expo 'Ne Mobliez Mie' in het Kasteel van Gaasbeek (nog tot en met 5 november 2023), vertaalt FC Bergman dit materiaal naar een nieuwe voorstelling waar film en theater in dialoog gaan. Te zien van 30 november tot en met 13 december 2023 in de Bourla in Antwerpen. Ook 'The Sheep Song' gaat vanaf 15 december 2023 nog op tournee in Vlaanderen.

Info en tickets: www.toneelhuis.be.

The Sheep Song © Kurt Van der Elst

Column
**HORROR VACUI:
EEN LEEG PODIUM**

FRANK WERTELAERS

Het was niet onverwacht dat ze, hoewel iets later dan bij vorige voorstellingen, de kleedkamer binnenkwam. De snelheid en vooral de paniek in haar ogen sprak echter boekdelen: "Frank? Waar ben je? Is alles in orde met je?" Hoewel ik niet op de hoogte was van wat er gebeurde en er stellig van overtuigd was dat het al pauze was, antwoordde ik: "Ik ben alvast water aan het koken voor je thee."

"Frank, kom mee, het is aan jou, je moet die monoloog nog doen!" Ook al drong het besef van wat er aan de hand was nog niet volledig tot me door, toch volgde ik haar de trap op en probeerde ik me te herinneren welke scène ze bedoelde. In mijn hoofd overliep ik het hele scenario en plotseling realiseerde ik me: "Ik ben vijf scènes te vroeg vertrokken."

In de coulissen kruiste ik mijn medespelers en ook bij hen zag ik de radeloosheid in hun ogen. Terwijl ik het podium op strompelde om mijn plek in de spotlight in te nemen, raasden duizenden gedachten door mijn hoofd. Op de scène was een lege stoel volledig belicht, de technici wachtten vertwijfeld het juiste moment af, seconden leken uren te duren.

Ik overwoog even om een kwinkslag te improviseren, wat paste binnen het stuk, maar om mijn medespelers niet nog meer in verwarring te brengen, zag ik er toch maar wijselijk van af. Ik slaagde erin mijn tekst in personage te brengen en de rest van de voorstelling werd succesvol voltooid.

"De grapjes over dit voorval die mij zullen blijven achtervolgen, beschouw ik als levenslessen."

Bij het napraten was mijn moment van afwezigheid natuurlijk het gespreksonderwerp en sommige toeschouwers waren ervan overtuigd dat het deel uitmaakte van het stuk. Eind goed, al goed! Of niet?

Later die nacht, toen ik de slaap niet kon vatten, speelde ik de avond opnieuw af in mijn gedachten. Hoe kon mij dit in vredesnaam overkomen? Het was toch al de vierde keer dat we het stuk speelden! Ik kende het volledige script uit mijn hoofd, terwijl mijn collega-acteurs nog altijd met hun papieren in de hand rondliepen.

Toen drong het tot me door: ik was ten prooi gevallen aan mijn eigen hoogmoed. De zelfgenoegzaamheid van iemand die dacht dat hij het wel even kon klaren op routine, ik die toch al 50 voorstellingen had gespeeld in het afgelopen jaar. Het moment van concentratieverlies dat gepaard gaat met die nonchalante houding was de directe oorzaak van wat elke acteur, regisseur en technicus vreest: een leeg podium.

Je stapt in een project met een groep gelijkgestemden, met als doel een succesvolle productie te maken. Weken, zo niet maanden, werk je hieraan. En dan laat je je ploeg in de steek. Niet omdat je, zoals elke acteur weleens vreest, de tekst vergeet, maar door een avond lang niet voor de volle 100% met je gedachten bij de voorstelling te zijn.

Voor mij is het nu duidelijk: je moet elke voorstelling spelen alsof het de enige is. Zelfs als je het stuk van achter naar voren kent, moet je er volledig bij zijn, zowel mentaal als fysiek. De grapjes over dit voorval die mij zullen blijven achtervolgen, beschouw ik als levenslessen.

© Britta Roelants

OPEN DE POORT NAAR EEN ANDERE WERELD

BRITTA ROELANTS

Reportage: de wondere wereld van LARPing

Ik doe niets liever dan acteren, mij verkleden en mijn eigen kostuums maken. Maar is Life Action Role Play (LARP) gewoon een verkleedpartijtje of veel meer dan dat? Het lijkt een vreemde, onbekende wereld en daarom leefde ik mij helemaal in op twee evenementen: Elftopia en Geeky Sunday. Ik ging op zoek naar enkele LARPer's die mij wegwijs konden maken.

© Britta Roelants

ELFTOPIA

Met een latex zwaan op mijn hoofd en een zelfgemaakt wit kleed, inclusief pluimen, trek ik met Ann, Anneleen en haar dochtertje Lieze naar Elftopia. Je stapt er letterlijk een andere wereld binnen, door de poort van het kasteeldomein van Ooidonk. Twee grenswachters onthalen ons op ludieke wijze en waarschuwen voor de orks. We krijgen goudstukken mee om onze doortocht af te kopen als we ze tegenkomen.

Voor ons doemt het kasteel op. Normaal gezien zwemt Mermaid Celine in de kasteelgracht, maar dit jaar kon het niet door de slechte waterkwaliteit. Mermaid Celine gaat wel gewillig met ons op de foto. Lieze, verkleed als zeemeermin, keek al uit naar dit moment.

Iets verderop komen we de vermeende orks tegen. Lieze geeft voorzichtig haar gouden munt af. Ze wordt omgekocht met een zakje snoep en de ork verleent ons toegang tot het gebied. We lopen af op een knalroze kerk, waar de ceremoniemeester iedereen trouwt die dat wil.

Even later kuieren we langs workshops waar je een eigen toverstok kan maken, runen leert lezen of waar je kan bijwerpen. Rechts vinden we een *steampunk* tentenkamp. Daar verzamelen mensen allemaal curiositeiten die uit het verleden en de toekomst tegelijk lijken te komen. Er loopt een meisje met een bewegend draakje op haar arm. "Helemaal zelf gemaakt," vertelt ze. We zijn gefascineerd door een kraampje met schedels, opgezette en op sterk water geplaatste dieren. Even verderop zien we enkele bewegende dino's uit Jurassic Park.

We verlaten het tentenkamp en gooien onze benen los op de beste partynummers in een grote opgeblazen Yellow Submarine.

TWEE VRIENDELIJKE ORKS

Elftopia loopt al op zijn einde wanneer er vanachter een tent twee orks zonder masker verschijnen. Het zijn Frank en Jeffrey, die al jaren in de huid van een ork kruipen. Jeffrey, of Nardur de Ork, werd door enkele schoolkameraden overtuigd om te LARP'en. Ze maakten hun kostuums, kochten wapens en trokken de plaatselijke bossen in. Later schreven ze zich in als figurant: "Als figurant betaal je minder dan als speler, maar je kan niet in je eigen personage kruipen. Je krijgt verschillende rolletjes van de spelleiding om het verhaal vorm te geven. Op die manier leer je de wereld kennen en heb je zelf geen LARP-materiaal nodig. Zeker een aanrader voor wie van LARP wil proeven."

Hij vertelt ook dat de orks zich kindvriendelijk voordoen op evenementen zoals dit. "Maar bij evenementen voor volwassenen durven we wel verder te gaan en bijvoorbeeld een mensenoffer te brengen. Een bloedzak en rijst zorgen dan voor een geloofwaardig effect."

© Ann Van Kerschaver

Geeky Sunday 2023 © Nick Anne

GEEKY SUNDAY

We beleefden een magische dag op Elftopia, maar toch had ik het gevoel dat ik nog niet wijzer was geworden. Daarom besluit ik naar Geeky Sunday te gaan. Door de kleinschaligheid van dat evenement hoop ik makkelijker aan de praat te raken met de LARP'ers.

Lorenzo is een van de deelnemers. Hij legt mij uit wat LARP is: "Je kan het vergelijken met improvisatietheater. Je creëert een rol voor jezelf, binnen de regels en het verhaal van de organisatie. Er is dus geen script." Er blijken ook verschillende soorten LARPing te zijn. De ene richt zich meer op het spel, bij andere staan vooral de beleving en de emoties centraal.

De meest gekende vorm is fantasy LARP, waarbij effectief een verhaal wordt gespeeld. "Alle thema's zijn mogelijk: steampunk, piraten, middeleeuwen, western, met veel of weinig magie..." Binnen fantasy LARP is er vaak fysiek contact, tijdens gevechten: "Traditioneel gebruiken we schuimwapens met een laag latex rubber, zodat alles veilig kan verlopen."

Lorenzo is niet alleen speler, hij is ook spel leider. Hij brieft de spelers en legt op voorhand de veiligheidsregels vast. "We moeten ook de mentale veiligheid voor ogen hebben. De thema's zijn vaak duister en hard. Het is dan ook belangrijk dat een speler kan aangeven wanneer iets te ver gaat of te emotioneel wordt."

Net wanneer ik de binnentuin wil verlaten, breekt er een gevecht los. De good guys nemen het op tegen de orks. Hier vind ik Ruben, een boogschutter. Hij legt me uit dat er een verschil is tussen LARP en cosplay of re-enactment: "Cosplay richt zich op het esthetische van een kostuum. Re-enactment is het zo historisch correct mogelijk kledij namaken en verhalen naspelen. LARP is vooral gericht op de beleving: het verhaal en de fantasie. Tijdens openbare LARP-evenementen zoals dit is er meestal geen ruimte voor werkelijk spel, maar draait het vooral om de looks. Maar een gesloten LARP-evenement biedt de mogelijkheid om een verhaal op te bouwen en echt te spelen. Dat heeft dan ook mijn voorkeur."

Binnen zie ik Nele, één van de organisatoren. Nele verkoopt snoepjes en een toverdrankje met glitters. Ze weet me te vertellen dat er puntensystemen bestaan tijdens LARP-events en dat je als figurant soms ook grote rollen kan spelen. Ik leer ook dat je kan figureren als *bashvoer*. "Bashen betekent vechten, of op elkaar vliegen. Als bashvoer ben je voorbestemd om verslagen te worden door een speler. Het is evenwel niet de bedoeling dat de spelers bij elk gevecht sterven of zwaargewond raken."

JEFFERSON DE MUSKETIER

Even later kom ik een oude bekende tegen: de ork Nandur is ook op Geeky Sunday. Maar Jeffrey is nu Jefferson de musketier. "Mijn beste LARP-ervaring was op de slagvelden van Conquest of Mythodea, met zo'n 10.000 deelnemers. Beter dan dat wordt het niet," lacht Jeffrey.

Ik begin LARP steeds scherper te zien. Het is één lang improvisatiestuk. Vergelijk het met een computerspel, maar dan live: de setting en de verhaallijn zijn vastgelegd, maar als personage heb je zelf nog een impact op wat er zal gebeuren en hoe je het spel uitspeelt.

Enkele toevallige passanten vragen zich af wat er hier allemaal gebeurt. Ik vertel dat we het allemaal leuk vinden om ons in te leven in een ander personage en een verhaal te spelen. De frons op hun gezicht verraadt dat ze het toch niet helemaal begrijpen.

Nicoline Rasemont

HEKSERIJ EN **WIST JE DAT?** HOCUS POCUS

SEPPE SUPPLY

Bezems, spinnen en een onheilspellend hoog gekakel. Een combinatie van die elementen op een podium doet ons meteen vermoeden dat er een heks ten tonele zal verschijnen. Hekserij wordt al eeuwenlang gebruikt in theaterstukken en blijft tot de verbeelding spreken. Of het nu gaat om een realistisch stuk over de heksenvervolging van de 16de en 17de eeuw, of we hen net aantreffen in een sprookjesachtige fantasiewereld, heksen zijn alomtegenwoordig. En wij hebben vier leuke weetjes bijeen getoverd!

JEANNE PANNE

We beginnen bij een historische figuur: Jeanne Panne. Zij was een Nieuwpoortse vrouw die beschuldigd werd van hekserij en op 16 mei 1650 op de brandstapel belandde. Om de drie jaar herdenken ze haar in Nieuwpoort door het verhaal na te spelen in het centrum van de stad aan de hand van verschillende taferelen, inclusief de weg die ze aflegde naar de markt en de brandstapel die daar werd aangestoken.

Alleenstaande vrouwen op leeftijd werden in de 17de eeuw wel vaker gezien als gevaarlijk, en Jeanne had haar uiterlijk op dat vlak helaas niet mee. Geboortevlekken, ettergezwollen en "een roode ronde pleck" onder haar rechterwenkbrauw zorgden er allemaal voor dat ze verdacht werd in 1650. Op 10 mei werd ze opgepakt en begonnen ze haar te martelen, tot ze vier dagen later, uitgeput door de folteringen, bekende dat ze een heks was. Nog eens twee dagen later stond de brandstapel al klaar.

Op 30 juni 2012 werden Jeanne Panne en 16 andere Nieuwpoortse slachtoffers van de heksenvervolging postuum van elke aanklacht gezuiverd met een herdenkingsplaat. Jeanne kreeg zelfs een beeld, al is dat wel in de vorm van een heks op een bezem. En ook vandaag blijft haar verhaal tot de verbeelding spreken, want dit jaar nog schreef Bart Cafmeyer een stuk over haar leven. Afgelopen zomer werd dat opgevoerd op de markt van Nieuwpoort, met zijn nicht Maaike in de hoofdrol.

Maaike Cafmeyer als Jeanne Panne © Focus WTV

DE WITCHCRAFT WET

Onze obsessie met hekserij en zwarte magie werd heel concreet in 1604, toen de Britse koning James I een nieuwe wet invoerde die van hekserij een misdaad maakte. Vanaf toen konden heksen terechtgesteld worden voor een tribunaal. De inhoud was grotendeels een opsomming van verboden praktijken die met zwarte magie te maken konden hebben. Een greep uit het aanbod: "het oproepen, omgaan, consulteren of belonen van kwade geesten," maar ook "het opgraven van de lijken van mannen, vrouwen of kinderen en het gebruiken van hun lichamen in duistere praktijken". Het was een wet die logischerwijs tot veel angst leidde bij de bevolking, maar de fascinatie voor de heks als onheilspellend figuur nam tegelijk ook toe.

Wicked © Frank Micelotta voor Getty

WICKED: HET GROOTSTE MUZIKALE HEKSENVERHAAL OOIT!

"You're gonna be popular", zongen ze zelf al in de musical 'Wicked', en ongelijk hadden ze niet! The Wicked Witch of the West is niet meer weg te denken van haar podium in Broadway en dat al sinds 2003. Het verhaal zelf is een prequel van 'De Tovenaar Van Oz' en gaat over Elphaba, die als heks met een groene huid verstoten wordt door haar familie en omgeving. Ze raakt bevriend met Glinda, maar de vriendschap krijgt al snel scheurtjes door hun uiteenlopende overtuigingen en hun gezamenlijke liefdesinteresse. Discriminatie, machtsmisbruik... de musical ontloopt ook de meer volwassen thema's niet, waardoor het een publieksleveling werd bij elke generatie.

Een paar bewonderenswaardige feiten: de show zelf is de op drie na meest gespeelde Broadway musical, na 'The Phantom Of The Opera', 'Chicago' en 'The Lion King'. Hij won drie Tony Awards toen hij uitkwam en werd al opgevoerd in 100 landen, waaronder uiteraard ook op West End in Londen. Zowel op de première op Broadway als op West End werd Elphaba gespeeld door de immer populaire Idina Menzel, ook bekend van 'Frozen' en 'Rent'.

'Defying Gravity', gedoopt (door mezelf weliswaar) tot 's werelds meest meegekweelde musicalnummer aller tijden, is ondertussen ook tot ver voorbij het standaard musicalpubliek uitgegroeid tot een gekende klassieker. Daarnaast wordt er momenteel hard gewerkt aan een verfilming, met Cynthia Erivo als Elphaba en Ariana Grande als Glinda. Iets om naar uit te kijken!

'MACBETH' WERD VERVLOEKT DOOR EEN GROEP HEKSEN

Vlak voordat 'Macbeth' rond 1606 in première ging, nam een coven (een groep heksen) het Shakespeare kwalijk dat hij echte spreuken gebruikte in het stuk. Volgens de legende vervloekten ze het stuk daarom tot in de eeuwigheid, voor iedereen die het zou spelen. Shakespeare zelf haalde er zijn schouders meewarig voor op, maar toch werd de allereerste opvoering een ramp. De acteur die Lady Macbeth speelde, stierf vlak voor de première, dus zou Shakespeare noodgedwongen zelf in de huid van Lady Macbeth zijn gekropen. En tijdens de moord op koning Duncan in het stuk werden er echte werpmessen gebruikt in plaats van de rekwisieten, wat de acteur die de rol speelde het leven kostte. Maar daar bleef het niet bij...

Op 10 mei 1849 vond in New York de Astor Place Riot plaats, een rel tussen de aanhangers van de Britse acteur William Charles Macready enerzijds, en de Amerikaanse acteur Edwin Forrest anderzijds. Zij speelden op dat moment allebei de rol van Macbeth, en raakten verward in een ruzie over wie de rol het beste speelde. Een persoonlijk dispuut, maar ook méér dan dat, want de anti-Britse gevoelens die toen bij veel Amerikanen leefden, lieten de situatie helemaal ontsporen. Er braken rellen uit vlak voor het theater, waarbij er tientallen doden en meer dan honderd gewonden vielen. Allemaal onrechtstreekse slachtoffers van de vloek van de heksen, of bijgeloof? In elk geval zijn gezelschappen vandaag toch ook nog op hun hoede als ze het stuk willen opvoeren.

Macbeth © WikiCommons

HOE CREËER JE EEN ONHEILSPELLENDE SFEER OP SCÈNE?

MATHIEU LONBOIS

Trillen van de spanning in je comfortabele theaterstoel: het is een rariteit, maar als het gebeurt, blijft het je voor altijd bij. Geluidskunstenaar Elias Vandenbroucke en lichtontwerper Andres D'haeseleer delen om de beurt hun suggesties om je publiek een kippenvelmoment te bezorgen.

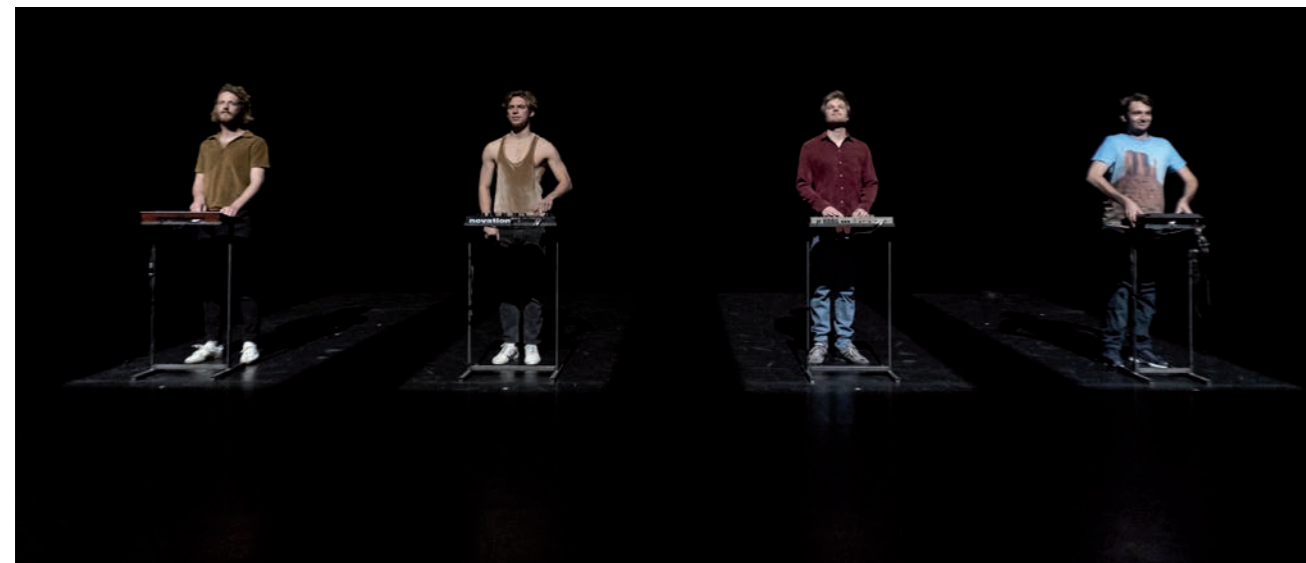
Een lichtspel vol duisternis

Laten we beginnen bij de grootste valkuil: wat moet je zeker níet doen als je een dreigende sfeer wilt oproepen?

Andres: "Bij veel theatergezelschappen bestaat de misconceptie dat alles goed verlicht moet zijn op het toneel. Dat is *nonsens*, want het kan totaal onbelangrijk zijn om iemands gezicht te zien. Schaduw, donkerte of het ontbreken van licht kunnen soms veel meer vertellen. Dat betekent natuurlijk niet dat je alle lampen plots moet uitzetten: je kan spelen met de intensiteit van het licht, of bepaalde vormen maken. Als je toplicht of scherp frontlicht schuin laat invallen van bovenaf, dan krijg je bijvoorbeeld schaduwen rond de oogkassen en de mond. Dat kan heel effectief zijn om de dramatiek extra in de verf te zetten."

Zijn er nog andere soorten belichting daarvoor geschikt?

Andres: "Tegenlicht, zijlicht en toplicht zijn veel belangrijker dan frontlicht bij onheilspellende scènes. Door die drie soorten licht prominent te gebruiken, creëer je diepte en verlevendig je de scène, dan krijg je meer een 3D-effect. Zo kan je nevenpersonages die achter de actie staan verder weg of dichterbij laten lijken dan ze werkelijk zijn. Maar je kan ook voor bizar licht kiezen door in de doe-het-zelfzaak een tl-lampje te kopen dat als straatlantaarn kan dienen, of door rook te gebruiken om de lichtstralen te accentueren."

Zeitgeber More Dogs

Gebruik jij graag kleur in je lichtontwerp?

Andres: "Ik werk daar niet zo vaak mee, omdat dat zo *in your face* is. Je lichtontwerp moet te allen tijde de dramaturgie ondersteunen. Ik zou nooit acteurs van voren belichten met rood of blauw licht, tenzij je een smurf speelt (*lacht*). Wat je wel kan doen is wit frontlicht gebruiken en bijvoorbeeld groen tegenlicht. Zo kan je met subtiele schakeringen en achtergrondkleuren werken."

Op welk lichtplan ben je zelf het meeste trots?

Andres: "Dat wat ik ontwierp voor de voorstelling '4.48 Psychosis' (Sarah Kane) van Theater Pact in Aalst, bij uitstek een heel onheilspellende tekst met een zwaar thema. Ik vond het licht daar geslaagd, omdat ik het hand in hand met het decor heb gekozen: ik kies decor in functie van het licht in plaats van omgekeerd. Luk Perceval en Mark Van Denesse werken ook altijd zo, en dan krijg je de mooiste sferen."

'4.48 Psychosis' - Theater Pact (2021) © Michel Devijver

"Ik heb voor 'Psychosis' nagedacht over welk type licht mij in het dagelijkse leven de kriebels geeft. Toen kwam ik uit bij rolgordijntjes uit luxaflex: het licht dat daartussen invalt, kan heel bevreemdend zijn. Het licht door die latjes schuin boven het hoofdpersonage creëerde het gevoel dat het decor op haar dreigde neer te storten. Ik wilde het tot op zekere hoogte ook onaangenaam maken voor de toeschouwers door meer tegenlicht te gebruiken, waardoor ze hun ogen een beetje moesten dichtknijpen en ze fysiek deelnamen aan het ongemak."

Stilte voor de storm

Hoe kan je met geluid voor een onheilspellende sfeer zorgen?

Elias: "Onheilspellend is voor mij de stilte voor de storm, wanneer het drama zich nog niet heeft voltrokken. Een windorgeltje dat nog klingelt, een paar kinderen die spelen in de straat voor de hel losbreekt. Het moment dat het nog alle kanten uit kan gaan, dat er nog een mogelijkheid is dat het toch nog goed afloopt. Onheilspellend is onvoorspelbaar."

"Daarom ga ik nooit voor te veel één-op-één geluiden. Je hoort nogal vaak lage, drone- of sub-achtige klanken bij spannende scènes, maar dat vind ik iets te veel als een plaatje bij praatje. Dan verklap je ook al te veel dat het helemaal naar de verdoemenis gaat en is dat verrassingseffect een pak minder. Contrast is veel interessanter! Zo kan een kinderliedje ook iets heel *creepy* hebben, het gevoel oproepen dat er iets niet klopt."

Welke instrumenten komen daarvoor het meest in aanmerking?

Elias: "Snaarinstrumenten, al kan dat snel een cliché worden. Maar dat hoge, ijle klopt vaak wel en strijkers verrassen als je ze juist gebruikt. Als je naar lage bassen luistert en daar schiet plots een hoge, schelle viool door. Harmonie met een dissonante noot: dát voel je pas wringen in je onderbuik. Korte, plotse of luide klanken maken dat je niet kan weten wat er komt en blijkt alles mogelijk is."

"Aan het begin van de voorstelling 'Zeitgeber' van ons muziektheatercollectief More Dogs stonden we met vier op een rij, elk aan een synthesizer. We wilden in dat stuk de tijdsperceptie van het publiek ontregelen door geluid en licht. Telkens wanneer we een toets indrukten, schoot er een lampje boven ons aan. Dat begon met één noot en één lampje, maar werd al snel een soort van metronoom, met alsmar langere sequenties die meer

en meer begonnen te variëren. Dezelfde loop met een kleine aanpassing, een melodielijn die je kan volgen, maar toch ontregeld wordt, zodat er iets onverwachts gebeurt. Weken hebben we eraan gewerkt om het zo boeiend mogelijk te maken."

Julie maken met More Dogs alle muziek zelf. Dat is in het vrijetijdstheater niet zo vanzelfsprekend. Hoe kunnen gezelschappen toch creatief aan de slag met geluid?

Elias: "Je hoeft niet te beschikken over fancy materiaal om een spannende soundtrack neer te zetten. Wij experimenteren soms met alledaagse objecten, zoals het gefrommel van papier opnemen en dat dan extreem versterken. Daarvoor heb je enkel opnameapparatuur nodig en iemand die een beetje kan prutsen met een montageprogramma. Die doe-het-zelf-mentaliteit kan mooie resultaten opleveren."

"Er zijn ook enkele oefeningen die we deden op de toneelschool en die ik iedereen kan aanraden. Bijvoorbeeld dat twee personen in stilte een scène uitbeelden en dat de anderen er passend geluid bij moeten voorzien met hun stem. Wat doen die verschillende klanken met wat er op scène gebeurt? Of je kan één persoon met gesloten ogen in het midden laten liggen, met de rest errond in een kring, en de groep opdragen om samen een soundscape te maken, alleen met hun lichaam en hun stem. Speel samen met volume, ritme en timing, maak gebruik van die parameters. Je zal wel merken of de persoon in het midden een auditief avontuur beleeft of gewoon in slaap dommelt." (*lacht*)

STERVEN OP SCÈNE

BERNT SALES SEGARRA

Bij het leven komt de dood. Er is werkelijk geen ontkomen aan en zolang er al mensen bestaan, zo lang praten we er al over. Verhalen vertellen over de dood is soms moeilijk, maar het uitbeelden is nog veel uitdagender, want theater wordt natuurlijk gespeeld door levende mensen. Dus, hoe doe je dat goed, sterven op scène?

REALISME?

Niets gaat boven 'the real deal': cola is beter dan de zero versie, de spaghetti van je oma zal altijd winnen van degene die je zelf probeert te maken en op een strand aan de Middellandse Zee liggen haalt het steeds van mijmerend staren naar wat vakantiefoto's op Google.

Nu, iemand echt zien sterven op de planken is wel net dat tikkeltje te luguber voor wat de doorsnee theaterganger aankan. Toch is het al gebeurd. De Franse theatermaker en acteur Molière leed aan tuberculose en kreeg tijdens zijn laatste optreden een ongelofelijke hoestaanval. Hij stond er toch op om het stuk te vervolledigen, waarna hij prompt stierf. De Amerikaanse musicalacteur David Burns stierf op de planken aan een hartaanval tijdens een van zijn musicals. En misschien wel de meest overtuigende performance aller tijden werd neergezet door Sir Henry Irving, een 19e-eeuwse acteur die na de woorden "In Uw handen, God, in Uw handen!" neerviel om nooit meer op te staan.

Stuk voor stuk de meest geloofwaardige performances die ooit op de planken werden neergezet, maar als je je Tony Award zelf in ontvangst wil nemen, raad ik die techniek niet meteen aan!

IMPLICATIE

De oude Grieken staan bekend binnen onze cultuur als de bakermat van het moderne theater. Hun theaterstukken, en zeker de tragedies, zaten vol met

personages die stierven. Ze liepen dus ook al tegen het probleem aan waar wij ons in dit artikel over buigen, en hun oplossing was zeer efficiënt. De dood werd zelden of nooit getoond: het nieuws van een sterfgeval werd altijd mondeling meegedeeld door een boodschapper aan de andere personages en dus ook aan het publiek.

Hoewel die manier van sterven op scène niet *letterlijk* 'sterven op scène' is, valt er toch iets uit te leren. Je kan de dood altijd impliceren, zo ontloopt je allerlei logistieke struikelblokken. Want hoe kom je aan nepploed? Hoe krijg je het dode personage van de scène? Hoe zorg je ervoor dat het publiek niet kan zien dat de acteur nog ademt (how dare they!)...Verder omzeil je ook dat je acteur moet spelen dat hij dood neervalt, wat al snel belachelijk kan worden.

Een concreet voorbeeld van hoe je een dood beter kunt impliceren dan pakweg Sophocles, maakte ik zelf al mee in een productie van 'Belle en het Beest' van KotéKoer, vele jaren geleden. In de apotheose van het stuk confronteert Gaston het Beest, op de toren van een kasteel. Die toren werd gerepresenteerd met het decor, dat in werkelijkheid slechts enkele meters hoog was, maar de top van een heus kasteel leek. In die confrontatie wordt Gaston van de toren geworpen. De acteur die de rol vertolkte, viel achterover en kwam zo achter het decor terecht. Het publiek zag hem niet landen op een verscholen kussen dat door de encenering van het

oog onttrokken was, maar met een doodsschreeuw die plots stopte, wist je wel genoeg.

Ook een goed geplaatste black-out kan impactvol overbrengen dat een personage er niet meer is: zo breng je woordeloos over dat bij iemand het licht letterlijk en figuurlijk uitging. Dit heeft meteen als bonus dat je zonder licht niet veel kan zien. Zo hoef je de laatste momenten niet te tonen. Slim!

Implicatie is dus zeker een goede manier om personages naar de eeuwige jachtvelden te sturen, maar voor de moedige theatermakers is er altijd nog een andere optie: de dood tonen.

EEN STILLE DOOD

Wat hebben 'Le Petit Prince', 'Othello' en 'Eponine' met elkaar gemeen? Alle drie sterven ze een tragische dood... op scène. Ook maken ze deel uit van prachtige verhalen die keer op keer worden verteld en herverteld. Een personage zien sterven kan dan ook een heel impactvolle scène met zich meebrengen, op voorwaarde dat het sterven zelf niet belachelijk, 'over the top' of ronduit slecht is uitgevoerd. Hier volgen dus wat aanknopingspunten om je sterfscène zo goed mogelijk te laten verlopen.

© Dieter Bevers

1 WAT VOOR DOOD?

Er zijn veel manieren om te sterven, denk dus zeker na over wat voor dood het is en hoe die past binnen de context van het verhaal. Een grootvader die zijn laatste adem uitblaast vanuit een ziekenhuisbed veroorzaakt een heel ander gevoel dan een strijd tussen twee gladiatoren waarbij één de doodsteek toedient aan de ander. De sfeer van de scène en wat er op het spel staat bij het sterven, bepaalt hoe groot of hoe klein je de sterfscène moet uitbeelden. Een goede vuistregel: het acteerwerk moet sowieso nóg kleiner zijn dan je denkt.

2 ADEMBENEMEND

Ook al sterft een personage, de acteur zelf moet natuurlijk blijven ademen, hoe roerloos hij er ook bij ligt. Probeer dus manieren te vinden om hiermee om te gaan, door bijvoorbeeld op je buik te sterven, of met je rug naar het publiek. Misschien zijn er redenen om het personage te bedekken met een dik deken, waardoor de bewegingen verborgen blijven.

3 KOMT DAT ZIEN!

Zelfs wanneer je een personage laat sterven op scène is je beste vriend nog steeds 'insinueren'. Aangezien je als een levend persoon nooit helemaal een dode kunt spelen, is het beter om deels ook de fantasie van je publiek aan te spreken. Gebruik dimlicht, steek weg wat niet essentieel is om te tonen (zoals verwondingen) en maak het sterven zelf niet te groot. Wat je ook doet, blijf vooral zo stil mogelijk liggen. Als je goed nadenkt over je sterfscène, hoef je dus zeker niet te sterven van de schaamte!

de prins
is verdwaald

geen probleem
we noemen het
verrassingseffect

pech hoort bij het leven
zegt de gepensioneerde heks

verbazing
is toverkunst
in twijfel getrokken op basis van kennis

de realiteit is te laat
lucht in haar longen blazen
het sprookjesscript
een kus

in de daaropvolgende episode
voeten op de grond
een huis
een auto
keurig servies

schaf het aan
betaal het af

gooi het weg wegens plaatsgebrek

SPLITSCREEN

*Anke Verschueren (1994) neemt
haar grote liefde, de taal,
overall mee naartoe.
Van papier naar podium
naar podcast.*

DE SOUFFLEURS

WELKE NACHTMERRIES HEB JIJ AL GEHAD OVER TONEEL?

Je bent voorzitter en je regisseert in je eigen groep... In juni vragen we iedereen of ze aanwezig zullen zijn en in functie daarvan kiezen we het stuk. Na de vakantie blijken echter een aantal spelers niet meer beschikbaar en kan de hele selectie opnieuw beginnen... Daar heb ik meer dan eens nachtmerries van gehad, hele stallen vol.

MARC REYEMEN

Gewoonlijk ben ik een goede slaper. Maar toen we 'Met dertien aan tafel' brachten, kende mijn tegenspeler zelfs op de generale repetitie nog altijd zijn tekst niet. De nacht voor de première droomde ik dat we samen op de planken stonden. Ik had een black-out en van pure angst verbrokkelden mijn tanden en vielen ze uit. Geen woord kwam nog uit mijn mond en mijn tegenspeler lachte me vierkant uit. Tot overmaat van ramp bleek ik naakt op scène te staan. Het publiek joelde en hun lachsalvo's klonken nog na toen ik de kleedkamers in vluchtte. Maar ook die begonnen weg te smelten tot het volledige gebouw instortte...

GWEN DEPREZ

Ik droomde ooit dat ik mijn tekst aan het opzeggen was, maar plotseling wist ik die tekst niet meer en veranderde het publiek in monsters die me overal vastpakten en me onder het theater trokken.

LANDER BRIJS

In 'Het achterhuis' van Anne Frank speelde mijn vrouw de rol van Miep Gies. Enkele jaren later (meer bepaald op 11 januari 2010) had ik een vreselijke nachtmerrie. Ik droomde dat mijn vrouw stierf en het was (vergeef me de uitdrukking) heel levensecht. De volgende ochtend was mijn vrouw een halfuurtje voor mij opgestaan om koffie te zetten. Ik opende de deur naar de woonkamer, waar de radio al stond te spelen. Ze stak haar handen in de lucht, boog het hoofd en prevelde: "Ik ben dood." Ik trok lijkbleek weg. "Wat bedoel je?" stamelde ik. "Ik zeg het toch: ik ben vannacht gestorven!" Zij had op de radio gehoord dat Miep Gies die nacht was overleden. Eerlijk, ik moest even bekomen.

KOEN VAN NYLEN

Op mijn vijftiende was ik de understudy van het hoofdpersonage. Ik mocht op zaterdagmiddag één keer de hoofdrol spelen. Voor de rest was ik deel van het ensemble. Ik ging slapen en sliep als een roosje. Maar toen ik wakker werd, bleek ik heel mijn kamer te hebben verbouwd. Alles was bijna een meter verschoven, zelfs mijn zware kasten!

TAJA BOUDRY

Als ik al eens een nachtmerrie over theater heb, volgt die vaak hetzelfde stramien: ik kom toe en ik heb mijn tekst niet gestudeerd, of ik heb geen idee in welk stuk ik sta. In blinde paniek ga ik nog gauw op zoek naar een tekstbrochure, terwijl ik de schijn probeer op te houden bij mijn medeacteurs. Hoe dat uitdraait, kom ik nooit te weten, want dan schrik ik wakker. Opmerkelijk: zo'n nachtmerrie kan mij ook overvallen wanneer ik helemaal niet bezig ben met een theaterproductie. Die angst zit er blijkbaar diep in.

JOHAN DEPAEPE

Ik heb geen nachtmerries! Ik slaap gewoon amper of niet voor een première.

PATRICK VAN HORNE

In het stuk 'Ze zeggen dat ik zot ben' was ik glazenwasser in een ziekenhuis en moest ik op een bepaald moment naar beneden tuimelen vanuit de coulissen. We hadden een pop op ware grootte voorzien als stand-in. De avond voor de generale repetitie droomde ik dat die pop mij met een akelige blik aankeek en me van de stelling afduwde. Badend in het zweet werd ik wakker naast mijn bed. Tijdens de generale repetitie heb ik die pop toch wel eens argwanend aangekeken...

THEO MUNTERS

WAARGEBEURDE MISDAAD OP DE PLANKEN

WIETEKE MOENS

Familie - Milo Rau © Michiel Devijver

Fascinatie voor de dood vinden we terug in verhalen sinds mensen ze konden vertellen. Nog fascinerender wordt het wanneer de mens zelf verantwoordelijk is voor de dood van een ander. In het theater is dat niet anders. Lees die Oude Grieken er maar eens op na. Fictieve moordmysterieën doen het altijd goed, maar de populariteit van true crime podcasts bewijst dat ook werkelijk gebeurde moorden ons mateloos interesseren. Ook die verhalen vinden hun weg naar het podium. De aandacht voor waargebeurde misdaadverhalen roept een aantal prangende vragen op. Waarom zijn we zo gefascineerd door misdrijven? En mogen we er zomaar entertainment van maken?

RAMPTOERISME

Er is een ethisch vraagstuk dat onvermijdelijk opdoemt wanneer het gaat over true crime in de media: wordt menselijk leed op die manier niet ondergeschikt aan entertainment? Spelen we, met andere woorden, de ramptoerist wanneer we naar een spannend verhaal over moord kijken of luisteren? De meningen zijn verdeeld.

Verhalen zijn krachtig, in welke vorm ze ook worden gebracht. Dat hoeven we de lezer van OPENDOEK-magazine niet te vertellen. Die kracht kan opbouwend werken, maar kan evengoed destructief zijn. Niet enkel de inhoud, maar ook de vorm van een verhaal is minder onschuldig dan je zou denken. Nog meer dan bij een nieuwsbericht, gaat het er in true crime media om een bepaald narratief te presenteren van de waargebeurde feiten. Zo'n narratieve structuur werkt overtuigend: er wordt steeds een versie van de waarheid naar voren gebracht, hoewel die niet noodzakelijk correct of volledig is. Verder helpen theatrale elementen zoals muziek om te benadrukken hoe wij ons als toeschouwer moeten voelen bij bepaalde gebeurtenissen of hoe we een persoon zien. Verhalen zijn gestroomlijnd: ze hebben een begin, midden en een conclusie, en dan liefst één met zo weinig mogelijk losse eindjes. Niemand houdt immers van een whodunit zonder oplossing, maar in de werkelijkheid gaat het er vaak rommeliger aan toe.

Het gevaar bestaat dat true crime zich zo sterk bezighoudt met sensationele details dat de slachtoffers een voetnoot worden in hun eigen verhaal.

Een grote positieve kracht van verhalen is dat ze droge feiten menselijker maken. Verhalen over misdaad laten ons toe om mee te leven met slachtoffers. Op die manier krijgen we een beter inzicht in wat zij hebben meegemaakt. True crime media geven een stem aan mensen die hun eigen verhaal niet meer kunnen vertellen, en aan de dierbaren van slachtoffers. Bovendien onthullen verhalen over waargebeurde misdaad op een concrete manier iets over bredere maatschappelijke problemen, zoals onder andere seksisme, racisme en corruptie. Maar er is een keerzijde aan die medaille. Er bestaat altijd het gevaar dat verhalen over waargebeurde misdaad zich zo sterk bezighouden met de dader(s) of de sensationele details, dat de slachtoffers een voetnoot dreigen te worden in hun eigen verhaal. In het slechtste geval worden slachtoffers opnieuw getraumatiseerd. Een respectvolle omkadering is dus belangrijk bij het vertellen van iemands verhaal.

'De vrouw die de honden eten gaf' - Het Zuidelijk Toneel © Jostijn Ligtvoet Fotografie

CATHARSIS

Even terug naar het theater. Ook op toeschouwers of toehoorders kunnen verhalen over (waargebeurde) misdaad een diepe impact hebben. Aristoteles had dat al door toen hij in zijn 'Poetica' schreef over catharsis, het zuiverende effect dat theater kan hebben op het publiek. Volgens Aristoteles wekt het theater (en bij uitstek de tragedie) heftige emoties op, zoals angst en verdriet. Na de voorstelling is het publiek als het ware gezuiverd van die krachtige gevoelens. Hoewel Aristoteles het had over fictieve verhalen, lijkt *true crime* als genre een gelijkaardig effect te hebben. Het beluisteren van of kijken naar waargebeurde misdaadverhalen in podcasts of theaterstukken kan het publiek een gecontroleerde angstervaring bezorgen. Volgens criminologen en podcastmakers bestaat dat publiek voor het grootste deel uit vrouwen, die zich na het horen van zo'n verhaal (onbewust) beter voorbereid voelen op gevaarlijke situaties. Op die manier bezweren waargebeurde misdaadverhalen de angst voor het gruwelijke en het verschrikkelijke. Daarnaast biedt het theater ook een gecontroleerde ervaring van voyeurisme, want uiteindelijk zijn de meesten onder ons (stiekem) nieuwsgierig naar wat iemand ertoe drijft een ander verschrikkelijke dingen aan te doen. Verhalen die worden verteld in het theater komen, letterlijk en figuurlijk, erg dichtbij en nodigen daarom ook uit tot zelfreflectie: Wat zou ik doen in deze situatie? Kan ik tot zo'n daad worden gedreven? Wat vind ik moreel of immoreel?

Theater maken kan ook een stap zijn in het verwerken of proberen te begrijpen van de trauma's die een gemeenschap heeft doorgemaakt. Een recent voorbeeld van een voorstelling over zo'n trauma is 'De vrouw die de honden eten gaf' van Het Zuidelijk Toneel en Marie-Louise Stehns. Dat stuk is gebaseerd op het gelijknamige,

controversiële boek van Kristien Hemmerechts over Michelle Martin, de intussen ex-vrouw van Marc Dutroux. Of denk maar aan het werk van Milo Rau, die al verscheidene keren waargebeurde misdaad in theatervoorstellingen heeft verwerkt. Voorbeelden zijn 'La reprise' over de waargebeurde homofobe moord op Ihsane Jarfi en 'Familie', ook op waargebeurde feiten gebaseerd, over een familie die besloot samen uit het leven te stappen. Waargebeurde feiten tot fictie verwerken is niet enkel van deze tijd. Zo ontstond het negentiende-eeuwse zangspel 'De Moord van Nijlen' als reactie op de moord op een pastoor die de lokale gemeenschap beroerde.

Theater kan een stap zijn in het verwerken of proberen te begrijpen van de trauma's die een gemeenschap heeft doorgemaakt.

Dit soort kunst kan ook nabestaanden en slachtoffers helpen bij de verwerking van een trauma of kan een manier zijn om iemand te herdenken. Dit natuurlijk enkel op voorwaarde dat er een goede samenwerking bestaat tussen hen en de theatermakers die de waargebeurde misdaad op de scène brengen. Hier kan Milo Raus 'La reprise' weer als voorbeeld dienen: de voorstelling werd gemaakt in samenwerking met mensen die het slachtoffer kenden.

Of verhalen over waargebeurde misdaad nu helen of schaden, wat we zeker weten is dat over de verwerking ervan in kunst het laatste nog niet is gezegd of geschreven.

HET PLEIDOOI

KURT VELGHE

Theater is er volgens mij nog altijd om de maatschappij een geweten te schoppen. Althans, dat is mijn bescheiden mening. Waarom wordt dat dan nog zo weinig gedaan? We zijn zo voorzichtig, terwijl het de taak is van cultuur om mistoestanden onder de aandacht te brengen. We moeten ons publiek uitdagen, hen laten nadenken over complexe kwesties zoals goed en kwaad, moraliteit, geloof, menselijke relaties en de ambiguïteit van menselijk gedrag. En ja: we moeten soms durven provoceren. Welnu, ik heb het perfecte stuk daarvoor in de aanbieding: 'Brimstone and Treacle' ('Zwavel en Stroop') van Dennis Potter. Bij ons wordt het meestal gespeeld onder de naam 'De Bitterzoet' of 'Duivelsengel'.

Het werk van Dennis Potter wordt vaak geprezen vanwege zijn diepgaande onderzoek naar de menselijke psyche en de duistere aspecten van de samenleving. 'Brimstone and Treacle' werd geschreven in 1976. Het werd gefilmd als onderdeel van de televisieserie 'Play for Today' van de BBC en veroorzaakte meteen heel veel controverse vanwege de duistere en provocerende thema's die het aansnijdt. De controversiële inhoud ervan leidde uiteindelijk tot censuur en een tijdelijk verbod op de uitzending. Het werd pas in 1987 voor het eerst op televisie uitgezonden, nadat het bijna een decennium lang niet was vertoond. Leuk weetje: er bestaat ook een (inferieure) filmversie uit 1982 met Sting als het hoofdpersonage Martin.

EEN THEATERTEKST MET DUIVELSE STREKEN

In Het Pleidooi bezingt een redacteur van OPENDOEK-magazine een theaterstuk of gebruik dat volgens hem of haar dringend vanonder het stof mag worden gehaald. Kurt Velghe pleit voor een herontdekking van 'Brimstone and Treacle' van Dennis Potter: "Het is een van de meest bevreemdende en controversiële stukken uit de Engelse theatergeschiedenis."

'Brimstone and Treacle' draait om de familie Bates. Pattie, de dochter des huizes, was betrokken in een auto-ongeval en is hulpbehoevend. Vader Tom en moeder Amy vinden elkaar niet in hoe ze hiermee moeten omgaan. Op een avond krijgen ze bezoek van Martin, een jongeman die beweert een jeugdvriend te zijn van dochter Pattie. Amy is meteen gecharmeerd. Tom blijft nog een tijdje achterdochtig. Maar Martin krijgt de familie Bates almaar meer in zijn macht en scheidt daar een duivels genoegen in. Hij maakt misbruik van de gebroken relatie tussen Tom en Amy om Amy's vertrouwen te winnen en Tom nog verder weg te duwen van haar. Hij beweert ook bij hoog en bij laag dat hij en Pattie ooit geliefden waren. Dat blijkt echter allemaal een onderdeel van zijn boosaardige plan. Er wordt gesuggereerd dat Martin een demon is, of misschien de duivel zelf, maar daar wordt nooit uitsluitend over gegeven.

Veel thema's dus: vragen over goed en kwaad, ethiek en moraal, religie en geloof en wat dat betekent voor menselijke relaties. Wat betekent het 'verlies' van een geliefde voor haar of zijn dierbaren? Het is een stuk dat mensen doet nadenken over hoe zij zelf in het leven staan. Is het kwaad dat wij zien, echt het kwaad, of enkel een kwaad dat zich in ons hoofd gevormd heeft? Bovendien is het stuk zo geschreven dat Martin, de verpersoonlijking van dat kwaad, het publiek medeplichtig maakt aan zijn daden. Dat doet hij door te pas en te onpas de vierde wand te doorbreken en het publiek te betrekken bij wat hij van plan is. Het publiek wordt gedwongen de hand in eigen boezem te steken. Ondanks de vele vragen die dit stuk oproept, blijft het een vreemde eend in het theater in de vrije tijd. Vandaar mijn oproep: wie graag provoceert of zijn publiek uitdaagt, geef dit duivels stukje theater zeker een kans. De duivel zelf zal jullie eeuwig dankbaar zijn.

'De bitterzoet' - Theater de WAANzin (Landjuweelfestival 2012) © Katleen Clé

DE MENTALE RUIMTE VAN HET SPEL

GEERT SIX

Deze tekst werd OPENDOEK-magazine bezorgd door Geert Six, artistiek leider bij het sociaal-artistiek gezelschap de Unie der Zorgelozen in Kortrijk. Hij pende dit neer naar aanleiding van de voorstelling 'Ne Kersentuin', om de spelers een hart onder de riem te steken en hen te wijzen op hun gedeelde verantwoordelijkheid om het allerbeste uit hun stuk te halen. 'Ne Kersentuin' is ook de openingsvoorstelling van het Landjuweelfestival, te zien op 27 oktober in Brugge. Omdat de redactie van dit magazine zijn woorden waardevol vond voor alle voorstellingen van alle gezelschappen, besloten we zijn tekst te delen.

De speler staat niet los van het spel, die maakt er deel van uit, als noodzakelijk deel van het geheel. Samen met anderen **verdedigt** die een werkstuk dat we een voorstelling noemen. Hoe klein of hoe groot hun rol ook is, de spelers delen hun kwaliteiten, ze strijden met elkaar voor winst. Het is een koers en ze willen de meet halen als ploeg, als een equipe die zich gedurende lange tijd door een stuk heeft geworsteld. Samen zijn ze de voorstelling.

De regisseur is de gids, de spelverdelers, degene die de lijnen uitzet, maar het zijn de spelers die het stuk ten tonele brengen. Nu lijken we allemaal wel te weten wat 'spelen' is, maar iedere cast is anders, en ieder stuk is anders. De ervaring is soms een valkuil, het vele spelen is dat ook. Dan loert de routine om de hoek. "Ik ken dat al." Of: "Ik speel wel drie keer per jaar."

Maar ieder stuk is anders, elk personage ook. Iedere cast ook.

Je bent dus misschien veilig in je opperhuid, die we kennen, die we voortdurend delen, die we graag zien, maar dat is niet waarmee we de vloer op gaan. Daar gaat het over je tweede huid, je vlees en bloed, je diepte, je verlies, je winst, je hoop en verlangens, je woede, je nijd. Daar moet de speler iets op het spel zetten om zodoende een gelaagd personage neer te

'Ne Kersentuin' - Unie der Zorgelozen © Heroen Bollaert

'Ne Kersentuin' - Unie der Zorgelozen & Koninklijke Sint-Michiëlsijde Roeselare-Beveren © Heroen Bollaert

zetten en geen bordkartonnen figuur. De speler en zijn personage vullen de ruimte. Decor, kledij en licht of geluid zijn het sap in de boom. Maar ook niet meer dan dat. Tijdens de repetities wordt er geprobeerd, gezocht, veranderen insteken, posities, gezichtspunten. En op een bepaald moment zet men de landing in. Liggen de zaken vast. Wordt er aan spanningsbogen gewerkt. Wordt er nog wat gesleuteld aan finesse en snedigheid, worden stilte en klank in evenwicht gebracht.

Op het moment van de landing neemt de speler zijn **verantwoordelijkheid**, neemt die ook de verantwoordelijkheid voor de **eigen en gezamenlijke mentale ruimte**. Die is noodzakelijk om tot spelen te komen. De opbouw ervan begint al voor de aankomst van de speler op de plek van het spel. De speler begint **buiten de ruimte**. Buiten het speelveld. Daar voelt de speler al zijn spel, zijn lijnen, zijn toevoeging, zijn schakel zijn in het geheel. Eenmaal de speler los is van de beslommingen van de **dagelijkse realiteit** is die klaar voor **de fictie**.

Voor liefhebbers is dat soms moeilijker dan voor de professionele spelers. Die laatste moeten hun concentratie niet delen in de wereld. De liefhebbers kunnen pas vaak na hun job aan hun hobby en passie beginnen. Hun tijd is dus beperkter. Hun concentratie moet dus meer gespreid, langer en anders. Dat moeten ze beseffen. Daar moeten ze mee omgaan, en naar een evenwicht zoeken. En dan pas kunnen ze hun mentale ruimte binnengaan.

De mentale ruimtes van de verschillende spelers zijn anders ingevuld, maar ze zijn elk op zich een noodzakelijke voorwaarde om tot een gezamenlijke ruimte te kunnen komen. **Zonder** die ruimte is er maar een **half stuk**.

In die ruimte liggen **concentratie, spanning en bewustzijn**. De mens wordt speler door langdurige **innerlijke evolutie, discipline en werkwijze**. Begint het voor de een bij het aandoen van zijn kledij? En voor de ander bij het nuttigen van nog een koffie? Of bij het nog eens doornemen van de tekst? Voor iedereen ligt dat anders, maar het zou onderdeel moeten zijn van de opwarming.

Geen goed spel zonder degelijke **opwarming**, het losgooien van spieren, het stretchen van de mondspieren, het aangeleerde articuleren. De mond is het instrument van de speler, dat moet die dus verzorgen en degelijk opwarmen. In iedere sport wordt dat gedaan, iedere muzikant, zanger of danser doet dat. Waarom zou dat bij een speler anders zijn?

Wat wil en moet die spelen? Wat is daarbij noodzakelijk? Welk **existentieel gevecht** levert de speler en hoe toont die dat? Alle **bouwstenen** daarvoor komen en liggen **in de tekst**, bij ieder personage.

De tekst toont de weg, het spelen doet dan de rest. De woorden maken een personage, ze zijn de motor van diens plaats in het geheel. Dus moeten ze uitgesproken worden zoals ze geschreven zijn. **Ieder woord doet ertoe**. En met deze woorden schrijft de speler zich in in de rijke geschiedenis van het theater.

'Ne Kersentuin' van de Unie der Zorgelozen, de voorstelling waarvoor deze tekst werd geschreven, is ook te zien op het Landjuweelfestival op vrijdag 27 oktober.

FIGUREREN IS OOK ACTEREN

DIDIER CLABAUT

Jaarlijks vinden er in Vlaanderen honderden processies, ommegangen en stoeten plaats die religieuze of historische gebeurtenissen herdenken. In elk van die optochten staan vrijwilligers in voor het uitbeelden van een personage in het tafereel. Diezelfde vrijwilligers vind je rond de herfstvakantie vaak ook terug als figurant in Halloweentochten of in heuse spookhuizen, waar ze mensen de stuipen op het lijf jagen. Tekst is er voor een figurant meestal niet bij, omdat het publiek zelf daar luider is dan de acteurs, maar in dit artikel laten we hen rustig aan het woord.

"Al sinds mijn jeugd neem ik deel aan de Heilig Bloed-processie in Brugge, als lid van de harmonie. Via een collega-acteur in de Brugse Rederijkerskamer kwam ik voor het eerst als figurant in de processie terecht. Ik was toen apostel in het Laatste Avondmaal. De acteur die tot dan toe Judas vertolkte, kondigde zijn afscheid aan vanwege zijn gevorderde leeftijd, en ik stelde me kandidaat. Zo speel ik nu al veertien jaar onafgebroken die rol wat ik beschouw als een hele eer."

"Ik was al jaren een enthousiaste acteur in het theater in de vrije tijd, en daar haal ik hetzelfde plezier uit. Ik geniet van de belangstelling en het applaus, zoals elke acteur. Als figurant heb je doorgaans geen tekst om uit het hoofd te leren, maar dat beschouw ik sowieso niet als het moeilijkste deel van acteren. Eigenlijk is de uitdaging van een klassieke rol in het theater dezelfde als die van een figurant in een processie: je een personage eigen maken en het geloofwaardig overbrengen. Maar in een toneelstuk moet elke acteur zich ook bewust zijn van wat er rondom gebeurt, en veel meer samenwerken met de andere acteurs. Daarom denk ik dat een goede acteur wel een goede figurant kan zijn, maar niet noodzakelijk het omgekeerde."

GUY BONTE

"Een goede acteur kan een goede figurant zijn, maar het omgekeerde is niet noodzakelijk waar."

JONAS BOGAERTS:

"Ik zie mezelf in de eerste plaats als improvisatie-acteur en figureren is één van de manieren waarop ik mijn hobby kan uitoefenen. Ik heb ondertussen al vier Halloweentochten achter de rug als figurant. Op één van die avonden botste ik bijna op een jong meisje dat de weg overliep en niet had gezien dat ik daar stond. Ik moest haar wel opvangen om een harde botsing te vermijden, ook al is de regel dat figuranten de toeschouwers niet aanraken. Het kind werd hysterisch van angst, waardoor ik even mijn masker moest afzetten om haar gerust te stellen: het was de Chiro-leider maar." (lacht)

"Zo zie je maar dat het scenario bestaat uit de interacties van de figurant met de reacties van het publiek. Zonder hen bestaat je personage niet. Dat maakt figureren zo bijzonder: er is geen script of diepgaande ontwikkeling, je moet het personage op het moment zelf samen ontdekken."

BRITTA ROELANTS

"Ik figureer nu al twee jaar in Bellewaerde, in het spookhuis of het heksenbos. Na een korte auditie waarbij ik mezelf moest bewijzen als weerwolf, werd ik aangenomen. In het eerste jaar speelde ik een psychiatrische patiënt in een kamer vol spiegels in het spookhuis. Ik gedroeg me lief tegen voorbijgangers, maar hoe dichterbij ze kwamen, hoe bozer en luider ik werd."

"Ik hou van de interactie met het publiek en vooral van hun reacties: de stoere kerel met het nerveuze lachje, de dame die me straal negeert en natuurlijk de mensen die luidkeels gillen. Ik gebruik de tijd in de make-upstoel om me mentaal voor te bereiden op mijn rol. Ook het moment vlak voor de eerste toeschouwers binnengelaten worden, gebruik ik daarvoor. Een figurant moet zich kunnen inleven in het personage, ook al heeft dat niet veel om het lijf, en niet bang zijn om interactie te zoeken met het publiek."

SVEN DE GIETER

"Zelf ben ik geen figurant, maar wel operationeel manager bij een pretpark. Ons pretpark organiseert al sinds 2000 een spookeditie tijdens de Halloweenperiode. Toen hadden we vijf figuranten in één spookhuis, maar dat is nu gegroeid tot 120 figuranten verdeeld over acht spookhuizen!"

"We starten onze zoektocht naar figuranten twee maanden op voorhand. Kandidaten moeten echt op auditie komen. Als ze het halen, krijgen ze een rol die past bij hun profiel. De ideale figurant heeft wat acteervaring, is extravert en moet ook creatief zijn. Want binnen onze omkadering moeten ze hun personage zelf invullen. Een van de actrices liet me eens ge-wel-dig schrikken toen ik een ronde deed, ook al wist ik dat ze daar ergens stond. Zo moet het! Want onze spookhuizen kunnen naast het ingangsticket bijgeboekt worden, en de verwachtingen van onze bezoekers liggen bijgevolg erg hoog. De figuranten helpen dus actief mee aan een kwalitatieve Halloween-ervaring."

YARRETH PLYSIER

"Ik ben werknemer bij een pretpark, maar heb zelf nog een eigen vzw. De CEO van het pretpark stelt tijdens de Halloweenperiode een stukje van het park ter beschikking, zodat wij er met onze vzw een grootschalig spookhuis kunnen opbouwen. We zoeken onze figuranten daarbij vooral in onze kennissenkring. Acteervaring mag, maar is geen must: inzet en initiatief vinden we veel belangrijker. We merken dat de meesten elk jaar willen terugkomen, vooral door de fantastische sfeer!"

"We bouwen vier tot vijf dagen op. Van 's morgens tot 's avonds is een gemotiveerd team bezig met de bouw van het spookhuis. Onze materialen hebben we deels zelf, deels gehuurd van de provincie. De hekken zijn dit jaar van Bobbejaanland zelf, dat scheelt al veel aan transport! Het is dit jaar wel nog zoeken naar iemand die ons een camionette kan lenen, zodat we die niet moeten huren. Het afbreken duurt zeker net zo lang als het opbouwen, we voorzien zelfs een extra dag voor onvoorziene vertragingen."

DIA/LOOG

Elke editie schrijft een auteur van OPENDOEK-magazine een korte dialoog om je toneelkunsten mee te oefenen tijdens een repetitie. Deze keer kroop Anneleen Laeremans in haar pen, een pas afgestudeerde theatermaker en enthousiaste leerkracht. “Je kan deze tekst gebruiken om je spelers met eenzelfde tekst op verschillende emoties te laten werken. De herhaling staat toe dat elke ‘goed’, ‘wat’ of ‘hmm’ op een andere manier wordt gebracht.”

Goed voorbereid

1. Ah, goeiemorgen.
U bent hier ook voor -

2. Ja, ja dat ben ik.

1. Goed.

2. Ja.

1. Goed. Zet u maar.

2. Ah. Waar?

1. Waar u comfortabel zit.

2. [wil gaan zitten]

1. Alleen niet daar.

2. [wil elders gaan zitten]

1. En zeker niet daar.

Comfortabel, zei ik.

Dan is het goed.

2. Goed.

1. Ja. Goed.

2. Ik ben hier voor mevrouw -

1. Ik weet het. Ze komen u dadelijk halen. Theetje?

2. Graag.

1. Goed.

2. Goed. Ja. Sorry.

1. Waarvoor sorry?

2. Dat ik het eigenlijk niet weet.

1. Goed, een vreemde zaak is dat.

Hou u maar even rustig bezig, in elk geval. [maakt absoluut geen aanstalten om thee te halen]

[na een korte, maar zeer gênante stilte]

2. Denk je dat 't een moeilijk gesprek zal zijn?

1. Hmm?

2. Zo meteen?

Denk je dat 't moeilijk zal zijn?

1. Waarom zou dat moeilijk zijn?

2. Wel ja. Het is mijn eerste keer.

1. Ach zo. Lijkt eng dan, hè?

2. Nogal. Een beetje. Ja.

1. Dat is altijd zo, de eerste keer.

Dat is normaal. Vooral niet te veel zorgen maken, goed?

2. Goed. Merci.

1. 't Is nikske. Gewoon even goed

ademhalen. Dat komt allemaal wel -

2. Goed?

1. Pardon?

2. Och, sorry.

[de stiltes zijn hier krakend tastbaar]

2. Hé!

1. Hmm.

1. Uh.

1. Wat?

2. Vraagje.

1. Ja?

2. Heb jij toevallig nog zo...

1. Wat?

2. Nu ja. Heb jij er nog, zo?

1. Nee.

2. Nee?

1. Nee. Dit was de laatste.

2. Kak.

1. Wat?

2. Ja, kak hè.

1. Sorry hoor.

2. Ja, nee, dat bedoel ik zo niet.

1. Kan ik toch niets aan doen.

2. Nee, effectief, kan jij ook niets

aan doen. Zo bedoel ik het ook

niet.

1. Hoe bedoel je dat dan?

2. Goeie vraag.

1. Hmm. Ik kan er nog wel eentje zoeken, in het bureau hiernaast?

2. Goed!

1. Goed?

2. Graag, bedoel ik.

1. Ah. Goed. [maakt geen aanstalten om te gaan zoeken]

2. [alweer zeer pijnlijke stilte.

2 maakt aanstalten om op te staan]

Goed.

1. Goed?

2. Ja. Ik kan hier zo nog dagen

wachten. Het is wel goed

geweest, me dunkt.

1. Goed.

2. Goed?

1. Ja, als u dat denkt.

2. Ja, dat denk ik, ja! Uitermate goed. Alles goed. En ik heb niet eens mijn thee gekregen.

1. Thee?

2. Nee! Nee, laat zitten.

Echt, 't is goed zo.

1. Allez dan. Dag, en hou u -

[deur slaat dicht]

RE PER TOIRE

Voor elk nummer grasduinen we in de collectie van de Theaterbib van OPENDOEK, op zoek naar interessante teksten. Toch je gading niet gevonden? Neem dan een kijkje in onze catalogus. Alle besproken teksten kan je lenen via bib.opendoek.be. We volgen de genderaanduidingen van personages zoals aangegeven door de auteurs.

FERNAND COREMANS, PETER DE PAUW, BASTIAAN MALCORPS EN DE VLAAMSE THEATERAUTEURS (VTA)

Kamagurka

KAMIEL KAFKA'S NOG NIET VERZAMELDE WERK

"Dit is Kamiel Kafka, dit is Kamiel Kafka, en ik zal het geen twee keer zeggen."

ABSURDE HUMOR
1H

Kamiel Kafka. Niet alleen op de televisie of in het theater, ook in de boekenkast: een boek met columns, bizarre moppen, ontspoorde gedichten, toneelstukjes, dialogen... Het alter ego van Luc Zeebroek alias Kamagurka, Belgisch cartoonist, theater- en televisiemaker, zanger, allround kunstenaar en stand-up comedian, draagt voor uit zijn eigen werk.

Ideaal voor wie wil deelnemen aan een Comedy Night als stand-upcomedian of als presentator voor het invullen van intermezzo's tussen komische acts. (FC)

Andrzej Wajda naar Dostojevski
(vertaling en bewerking:
Frans Redant & Pjeroo Roobjee)

MISDAAD EN STRAF

*Is het aanvaardbaar te moorden
als dat leidt tot een verbetering
van de menselijke conditie?*

DRAMA
8 SPELERS

In 'Misdaad en straf' (ook: 'Schuld en boete' genoemd) wordt de jonge advocaat Raskolnikov door zijn eigen geweten gekweld na de moord op een oude woekeraar. Hij probeert zijn schuld te verdringen, maar uiteindelijk wordt hij gedwongen de gevolgen van zijn daden onder ogen te zien, schuld te bekennen en boete te doen.

Deze bewerking van de klassieker dateert van 1991. Na 32 jaar is de layout gedateerd, maar het verhaal uit 1866 is het daarentegen allerminst. De klepper gaat over grootse en nog steeds actuele gevoelens zoals wroeging, schuldgevoelens, het rationaliseren van eigen (slechte) daden, interne wanhoop... Deze versie kan een kant-en-klare oplossing bieden voor mensen die daarnaar op zoek zijn. Maar opnieuw vertrekken van het basisverhaal om eigen accenten te leggen is zeker ook te overwegen. (PdP)

Maya Arad Yassur

AMSTERDAM

"Ze verbergt het soort dingen waar
mensen liever niet naar kijken".

VERTELTHEATER
4 D/H

Een Israëliische violiste die in Amsterdam woont krijgt een gasrekening uit het jaar 1944 in de postbus. Haar Nederlands is te gebrekkig om hulp te vragen, en telkens wanneer ze iemand aanspreekt, reageert die weigerachtig. De vrouw en haar rekening roepen onaangename associaties op, waar de inwoners van Amsterdam liever niet mee in aanraking komen. Langzaam maar zeker wordt duidelijk wat het verhaal achter de rekening is, en komt er een nieuw en duister verhaal aan het licht.

Een tekst in de stijl van Martin Crimp, voor vier acteurs die de actie vertellen en van commentaar voorzien, maar nooit expliciet spelen. Een mooie uitdaging voor een kleine groep vlotte acteurs - en een vertaler. (BM)

Pol Anrys (VTA)

DE TAND VAN FERDINAND

"... en parachutes zijn niet in
de prijs inbegrepen"

KOMEDIE / AVONTUUR
5D/4H

Een vliegtuig staat op het punt te vertrekken naar het eiland Guam dat zich onafhankelijk wil laten verklaren van zijn bezetter, de Verenigde Staten. Aan boord bevindt zich een tand van de vroegere ontdekkingsreiziger Ferdinand Magellaan. Door de tand naar Guam te begeleiden en hem daar ter plaatse te begraven, wil het eiland zijn onafhankelijkheid doordrukken. Maar nadat het vliegtuig is opgestegen, loopt ongeveer alles fout wat fout kan lopen op een vlucht: luchtkapingen, bommen aan boord, een noodlanding... De chaos is compleet!

Een komedie die een breed publiek kan boeien! (FC)

Katrin Wiegand
**ELKE WERKDAG
21 MINUTEN**

“Tot nu toe had ik de indruk dat u geen gesprek met mij wilde voeren. En ik zou graag willen voorstellen dat we het daarbij laten.”

TRAGIKOMEDIE
1D/1H

We ontmoeten Linn en Oliver terwijl ze pendelen naar hun werk. Door de drukte worden ze gedwongen om naast elkaar te zitten en raken ze stilaan aan de praat met elkaar. Hun sarcasme en vijandigheid ontdooien langzaam tot wederzijds begrip, luisterbereidheid en meer. Gedurende 14 repetitieve ritten, 14 op dezelfde wijze gestructureerde scènes, leren we hen kennen en ontdekken we met welke persoonlijke problemen ze kampen.

Voor een theatermaker zijn treinritten goud waard. Mensen observeren, stiekem gesprekken afluisteren, fantaseren hoe de passagiers hun leven leiden op vlak van werk, ontspanning, relaties... De voorstelling zoomt in op twee van die passagiers. Realistisch, boeiend, onderhoudend, met een niet altijd makkelijk taalgebruik. In het begin zijn Linn en Oliver onbekenden voor elkaar en voor het publiek. Na 14 ritten hoop je dat je zelf eens naast één van hen zou kunnen zitten. (PdP)

Lucas Vandervorst knipte fragmenten uit het hele toneeloeuvre van Shakespeare, en boetseerde uit de fragmenten een nieuw 'theatraal gedicht'. Dit is dus geen stuk van Shakespeare, maar wel Shakespeare in stukken. Het gaat om het midden deel van de voorstelling, dat als in een triptiek gekaderd is door de verhalende gedichten over Venus en Lucretia.

Door zeer korte fragmenten te isoleren en te combineren, wordt de inhoud van de teksten kneedbaar. Woorden, zinnen en dialogen, maar ook typische toneelzinnen (zoals "Hier komt de koning!", "Wat nieuws aan het hof, heer?") worden uit hun context gerukt. Uitspraken krijgen een andere betekenis en komen meer op zichzelf te staan. Allerlei flarden tekst komen samen in een nieuw associatief verband, dat allesbehalve natuurgetrouw is.

Met dit toneelwerk kan een gezelschap de uitdaging aangaan om Shakespeare op een hedendaagse manier tot leven te brengen. (FC)

Lucas Vandervorst naar
William Shakespeare
**ELK WAT WILS,
IETS VAN SHAKESPEARE**

Shakespeare in een modern jasje

LIEFDESDRAMA
6D/7H

Met dit toneelwerk kan een gezelschap de uitdaging aangaan om Shakespeare op een hedendaagse manier tot leven te brengen. (FC)

Hans Aarsman
**ZEG HET MAAR,
OF HEB JE LIEVER
DAT WIJ HET ZEGGEN**

“De ware martelaar sterft niet om van het leven af te zijn, hij sterft voor de goede zaak.”

MONOLOOG
1H

Deze monoloog werd oorspronkelijk gespeeld in 2005, een jaar waarin de aanslagen van 9/11, Bin Laden en Al Qaida duidelijk nog niet verteerd waren en iedereen met een hoop vragen zat. Waarom doet iemand dit? Wat zet iemand hiertoe aan? Hans Aarsman probeert die vragen te beantwoorden door zich voor te stellen hoe het is om te leven in het Midden-Oosten en daar te moeten overleven, onderdrukt door een bezetter. Je zal maar een Palestijnse tomaten- en komkommerweker zijn die tot zelfmoordterrorist wordt gebombardeerd. Die zich voor zijn geloof moet opblazen, correctie... wil opblazen.

Dit stuk is een zware kluit. De tekst is niet meteen toegankelijk, noch voor iedereen weggelegd. Maar het is wel een onderhoudende monoloog die ons voor de verandering eens in het hoofd van de vijand plaatst. Wat alleen maar kan leiden tot meer begrip. (PdP)

Hester Swane, een Ierse avonturierster, probeert met zichzelf in het reine te komen in het kattenmoeras in Ierland. Haar moeder liet haar achter bij het moeras toen ze zeven jaar oud was. Nu heeft Hester zelf een dochter van zeven en wordt ze opnieuw achtergelaten, door de vader van haar dochter. Hester keert terug naar het moeras met haar dochter, de geesten en de raadselachtige Kattenvrouw. Wanneer haar ex probeert haar uit het huis te zetten, klampt ze zich verbeten vast aan wat haar nog rest.

Een bijzonder verhaal in een mysterieuze atmosfeer met boeiende vrouwenrollen, en een glansrol voor de actrice die Hester vertolkt. (BM)

Geregeld in je mailbox: een overzicht van recent toegevoegde theaterteksten, leestips en ander nieuws uit de Theaterbib van OPENDOEK. Abonneer je via opendoek.be/theaterbib

**OPEN
THEATERBIB
DOEK**

**OPEN
CAST & CREW
DOEK**

‘Onbeperkt op de planken’ - Unie der Zorgelozen © Jan Dhondt

ONBEPERKT OP DE PLANKEN

Inspiratiedag rond sociaal-artistiek theater

Op 27 oktober, tijdens het Landjuweelfestival in Brugge, organiseren OPENDOEK, de Unie der Zorgelozen en DEMOS een inspiratiedag.

We bieden een podium aan experts en sleutelfiguren uit het theater in de vrije tijd én het sociaal-artistieke veld om met elkaar in dialoog te gaan. Om samen de uitdagingen én opportuniteiten uit te pluizen. Om te ontdekken welke thema's, stukken of maatschappelijke dramaturgie nodig zijn om bruggen te bouwen.

De inspiratiedag begint om 13.30 uur met lezingen, workshops, gesprekstafels, en als uitsmijters een netwerkmaaltijd (vanaf 18.30 uur, enkel met ticket) én de openingsvoorstelling van het Landjuweelfestival 'Ne Kersentuin' (vanaf 20.00 uur, enkel met ticket).

Info en tickets:

www.opendoek.be/beleven/landjuweelfestival/onbeperkt-op-de-planken

**Informereren, inspireren, converseren,
bijleren, organiseren...**

HET STAAT GEHEID OP DE NIEUWE OPENDOEK-SITE!

Zopas kreeg OPENDOEK een nieuwe website. Het wordt een stuk overzichtelijker én sneller om online alles te vinden over theater in de vrije tijd.

De nieuwe site is sterk opgebouwd rond de verscheidene rollen die OPENDOEK te spelen heeft:

- de inspirerende trekker van het theater in de vrije tijd (inspiratie)
- een plek waar altijd wat te beleven valt (beleven)
- een plek waar spelers, makers én publiek elkaar tegenkomen en vinden (ontmoeten)
- een plek waar je vakkenis kan opdoen en je erin verdiepen (ontdekken/verdiepen)
- de waarderende partner en deskundige expert die je helpt om je theateractiviteiten goed en veilig op touw te zetten (organiseren)

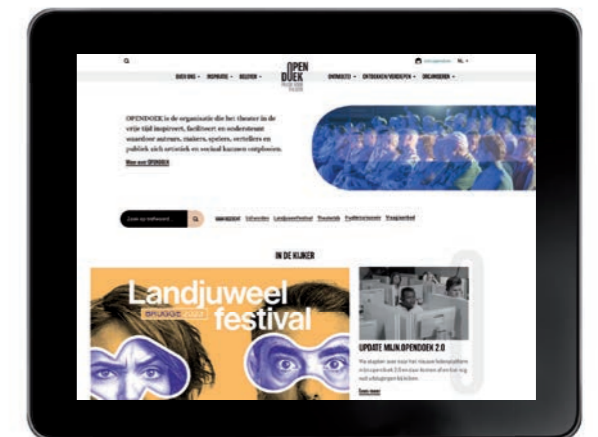
In één oogopslag zie je wat er in de kijker loopt, welke cursussen je kan volgen, welke stukken er op de kalender staan en waar de werking in jouw regio te vinden is.

Ook de Theaterbib kreeg een prominente plaats, net als de gewaardeerde rubriek 'Vraag en aanbod', info over subsidies en de kaart met gezelschappen in Vlaanderen en Brussel.

En vind je toch niet meteen wat je zoekt? Gebruik dan de krachtige zoekfunctie op trefwoorden die achter deze website steekt.

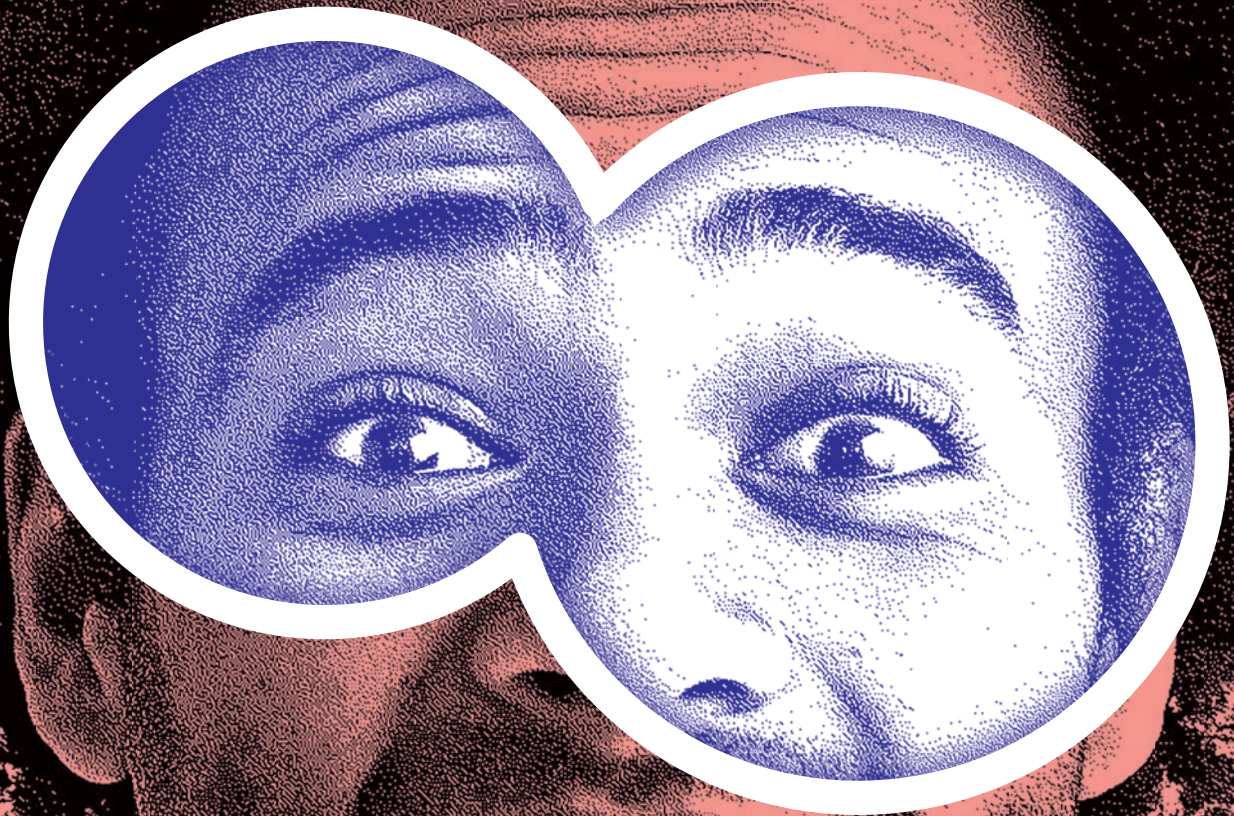
Nog niet gezien?

Surf naar www.opendoek.be en je komt in een nieuwe wereld terecht. Veel plezier!

Landjuweel festival

BRUGGE 2023

27 OKT > 1 NOV

passie
voor theater

**OPEN
DOEK**

info & tickets: www.opendoek.be/landjuweel

BRUGGE
CULTUUR
CENTRUM
BRUGGE

DE
REPUB
LIEK

HET
ENTRE
POT

DERODE
ENTRACET

Vlaanderen
verbeelding werkt